

ЛЕВИЦЬКІ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНІЙ ІСТОРІЇ ДОБИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Аналіз подій доби Української революції (1917–1921 рр.) засвідчив, що прізвище Левицький було одним із найбільш розповсюджених серед військових, політичних, державних, громадських діячів того періоду, періоду боротьби за утвердження національної державності на українських землях. Тому, аби не обмежувати це дослідження лише, без перебільшення знаковою фігурою для того часу, Модестом Левицьким, спробуємо згадати й інших носіїв цього прізвища, а відтак, вказати на їхню роль в українських державотворчих процесах.

Насамперед, коротко про *Левицького* Модеста Пилиповича. Народився він у 1866 р. на Поділлі. Здобув історико-філологічну та медичну освіту в Київському імператорському університеті імені Святого Володимира. До початку Української революції та по її завершенню доля неодноразово приводила М. Левицького на Волинь. Так, упродовж п'яти років від 1893 р. він працював лікарем у Ковелі, у 1911 р. – залізничним лікарем у Радивиліві.

У березні 1917 р., мешкаючи у Білій Церкві (викладав українську мову в місцевій українській гімназії), показав себе активним прибічником української національної ідеї, очолив місцевий осередок «Просвіти» [23, с. 210]. Наступного року обійняв посаду головного санітарного лікаря залізниць України, став директором культурно-освітнього відділу Міністерства шляхів України. Брав участь в українізації навчальних закладів, поширенні української преси і літератури через книжково-газетні кіоски.

У добу Директорії УНР від січня 1919 р. працював радником української дипломатичної місії в Греції, а після смерті голови місії Ф. Матушевського – очолив її. Популяризуючи події українського державотворення, М. Левицький налагоджує добродійні відносини з посольствами Англії, США, Італії, Голландії, Бельгії, Бразилії, Персії, Іспанії, Грузії. Крім того, його зусиллями налагоджено видачу паспортів українським громадянам – спочатку російських з українськими печатками, а згодом українських, на трьох мовах: українській, німецькій та французькій. Для ознайомлення греків з українською справою М. Левицький започаткував видання грецькою мовою інформаційного часопису «Епітеоресіс Еліно-Україніне».

Починаючи з 1920 р. проживав у Відні (Австрія), потім Тарнові (Польща). У вересні 1921 р. увійшов до еміграційного уряду УНР, де обіймав посаду міністра здоров'я й опікування. Після ліквідації цього Міністерства зосередив свою роботу на громадській діяльності, організувавши курси медичних сестер [9, с. 87]. Від 1922 р. керував санаторієм для хворих на туберкульоз вояків Армії УНР в Закопаному (Польща). Паралельно очолював Головну управу Українського Червоного хреста. Згодом переїхав у м. Подебради (Чехо-Словаччина), де працював лікарем і викладачем Української господарської академії. У 1927 р. повернувся на Волинь, викладав українську мову та етику в Луцькій українській гімназії. Принагідно займався громадсько-культурною, просвітницькою роботою серед місцевого люду.

М. Левицький автор низки творів про добу Української революції та визвольні змагання 1917–1921 рр., зокрема «Gloria Victus» (1925 р.), «Людина-звір» (1927 р.), «Чужинець про Петлюру» (1957 р.).

Продовжимо згадкою про *Левицького* Костянтина (Костя) Антоновича. Він народився в Тисмениці у 1859 р. і до початку Української революції був відомою фігурою в українському політикумі на терені Галичини [19, с. 77]. Здобув славу активного громадського діяча, позаяк обирався заступником голови «Академічного братства», був членом різноманітних товариств і громадських організацій: «Народна торгівля», «Дністер», «Краєвий союз ревізійний», «Краєвий союз кредитовий» (директор), «Просвіта», «Наукове товариство імені Тараса Шевченка» та ін.

На початку ХХ ст. К. Левицький стає знаним політиком західноукраїнського регіону. Він був співзасновником «Народної Ради» і «Української національно-демократичної партії»; депутатом палати послів австрійського парламенту (1907–1918 рр.), Галицького сейму (1908–1913 рр.) [26, с. 103–104], президентом українського клубу в парламенті Австрії (1910–1916 рр.).

Коли на територію Східної Галичини прийшла Перша світова війна, саме К. Левицький очолив Головну Українську раду, міжпартійну організацію, яка взяла на себе керівництво українським політичним рухом в краї, опікувалася організацією Легіону Українських січових стрільців. Піс-

ля реорганізації цього осередку міжпартійного керівництва у Загальну Українську Раду, К. Левицький знову її очолив. Перебуваючи у Відні, ця політична організація намагалася репрезентувати всю українську спільноту, захищаючи права українців з обох берегів Дніпра.

Восени 1918 р. К. Левицький стояв на чолі українських депутатів австрійського парламенту, коли ті сформували Українську Національну Раду (УНРада) та ініціювали створення національної держави українців на території Галичини. Під його головуванням 31 жовтня 1918 р. львівська депутація УНРади прийняла рішення про розгортання збройного повстання у Львові й поширення на галицький терен. А вже 9 листопада у Львові УНРада схвалила тимчасову Конституцію Західноукраїнської Народної Республіки, одним із авторів якої був К. Левицький.

У листопаді 1918 р. К. Левицький стає першим головою уряду ЗУНР – Державного секретаріату й паралельно міністром фінансів держави [20]. Упродовж двох місяців, коли К. Левицький обіймав найвищу посаду у виконавчій вертикалі ЗУНР, він створив організаційно-правові підвалини діяльності уряду, що дозволило його наступникам працювати у запропонованому ним правовому полі. Згодом, очоливши комісію виборчого законодавства УНРади, напрацьовував нормативну базу майбутніх виборів до західноукраїнського парламенту.

Зміна військово-політичної ситуації в Галичині змусила К. Левицького залишити її межі й переїхати до Відня. Тут він обіймав почергово посади уповноваженого у справах преси та пропаганди, міністра закордонних справ в екзильному уряді ЗУНР.

Крім того, К. Левицький у 1920 р. очолював делегацію ЗУНР на міжнародній конференції у Ризі, а в 1921 р. – у Женеві. Перебуваючи в еміграції, написав праці, в яких розкрив підвалини українського національного руху у першій чверті ХХ ст.: «Історії визвольних змагань галицьких українців у часи світової війни 1914–1918 рр.» (1928–1930 рр.), «Великий зрив» (1931 р.).

Працював в уряді ЗУНР і *Левицький* Всеволод Володимирович. Він народився на Станіславщині (тепер – Івано-Франківщина) у 1881 р. й здобув освіту лісівника. Коли розпочалася Українська революція – став активним її учасником. Після утворення Державного секретаріату обійняв посаду заступника Державного секретаря земельних справ С. Барана. Під його керівництвом працював лісовий відділ, який опікувався проблемами збереження лісового фонду, ефективного використання лісових ресурсів, застереження прав на використання лісових угідь. Після територіальних втрат ЗУНР і переходу Східної

Галичини під владу Речі Посполитої працював почергово інженером у Львівській дирекції лісів, інспекції лісів Західної Польщі [4].

Левицький Дмитро Павлович, що народився у 1877 р. на Сокальщині, закінчив юридичний факультет Віденського університету. Під час Першої світової війни був мобілізований в австро-угорську армію. У 1915 р. під час наступу російських військ у Галичині потрапив у полон. У 1917 р. став членом Українського Центрального Галицько-Буковинського комітету допомоги жертвам війни при Українській Центральній Раді, який надавав матеріальну та правову допомогу українським біженцям, виселенцям і військовополоненим з Австро-Угорщини, збирав інформацію про місця їх перебування та потребу в допомозі [13, с. 1]. Деякий час керував цією організацією [10, с. 87].

У добу Гетьманату П. Скоропадського працював секретарем Українського національного союзу. 1 грудня 1918 р. у Фастові Д. Левицький разом із Л. Цегельським, який репрезентував Раду державних секретарів ЗУНР, підписали попередню угоду з Директорією УНР про об'єднання населення і території обох утворень в єдиній державі.

У січні наступного року Д. Левицький став послом УНР у Данії, працював у Копенгагені. Впродовж 1921–1922 рр. очолював патріотичну організацію «Молода Галичина», членами якої тоді були Є. Коновалець, А. Мельник, І. Чмола, І. Кедрін [12, с. 329].

Левицький Володимир Лукич (псевдонім Василь Лукич) народився у 1856 р. на Золочівщині. Закінчив юридичний факультет Львівського університету й працював нотарем у Винниках [5]. Від 1907 р. він очолював місцевий осередок «Просвіти». Після приходу на галицький терен російських військ В. Левицький змушений був переховуватися по знайомих у Львові. Коли до міста повернулася австрійська адміністрація, він відразу зголосився до «Просвіти» для відновлення цієї потужної організації, діяльність якої була припинена російською адміністрацією. Завдяки його енергійній праці з'явився друком календар «Просвіти» на 1916 рік. У 1926 р. В. Левицький став дійсним членом Наукового Товариства імені Тараса Шевченка.

У 1898 р. на Гуцульщині народився *Левицький* Володимир. Закінчив гімназію в Коломиї і вступив на філософський факультет у Львові [14, с. 1266]. Після початку Першої світової війни став хорунжим Української Галицької Армії, а потім сотником армії Української Народної Республіки. Був поранений, ледве вижив від тифу. Після війни В. Левицький повернувся до навчання. Здобув докторат з богослов'я у Львові і докторат з філософії у Відні. У 1930 р. В. Левицький прийняв священичу хіротонію [7].

Левицький Володимир Софронович народився на Станіславщині у 1888 р. Із розгортанням Першої світової війни став членом Союзу визволення України (СВУ). Впродовж 1915–1918 рр. В. Левицький за дорученням СВУ вів організаційну та культурно-виховну роботу в німецьких таборах для військовополонених серед українців. У 1919–1920 рр. став директором пресової служби посольства Української Народної Республіки у Берліні. Через чотири роки емігрував у США, де невдовзі став секретарем політичної організації «Оборона України», редактором її часопису «Організаційні вісті».

Український громадсько-політичний діяч і публіцист **Левицький** Євген Йосипович народився у 1870 р. на Тернопільщині (тепер – с. Сидорів Гусятинського району) [16, с. 1267]. Двадцятилітнім юнаком у жовтні 1890 р. разом із І. Франком, М. Павликом, В. Будзиновським, К. Трильовським став ініціатором створення Русько-української радикальної партії (РУРП), а в грудні 1899 р. став співзасновником Української національно-демократичної партії (УНДП) та членом її вищого органу – Народного Комітету [11, с. 87].

Під час Першої світової війни Є. Левицький стає членом Загальної української ради. У 1915 р. скерований радою у табори для військовополонених російської армії для пропагандистсько.-просвітницької роботи серед полонених українців. У цей час видав кілька брошур українською та німецькою мовами про Україну, боротьбу за її незалежність. У 1918–1919 рр. Є. Левицький став делегатом Української Національної Ради ЗУНР як парламентський посол [11, с. 87].

Восени 1918 р. Є. Левицький перейшов на дипломатичну службу. Спочатку у листопаді–грудні 1918 став посланцем Західноукраїнської Народної республіки у Швейцарії, згодом – від січня 1919 р. послом УНР, а від грудня – послом ЗУНР у Німеччині. Впродовж 1920–1923 рр. був призначений головою дипломатичної місії ЗУНР у Чехо-Словаччині [24, с. 167].

Левицький Лев народився у 1863 р. на Скільщині. Ще до початку Першої світової війни спробував себе в політиці. Спочатку у 1911 р. був послом австрійського парламенту, а згодом у 1913 р. – депутатом Галицького сейму. Тут входив до Українського соймового клубу. Після початку Великої війни й створення Загальної Української Ради став її активним членом. Із проголошенням ЗУНР був делегатом Української Національної Ради. Після обрання головою Допомогового комітету багато зусиль докладав для допомоги біженцям, інтернованим і політичним в'язням [26, с. 153].

Майбутній український правник і громадський діяч **Левицький** Микола народився у 1891 р. на Золочівщині. Юридичну освіту здобув у

Львівському університеті та став нотаріальним кандидатом у Золочеві. Після початку Першої світової війни вступив до Легіону Українських січових стрільців (чотар УСС). Згодом був делегатом від Жидачівського повіту в Українській Національній Раді ЗУНР [22].

У Коломиї на Станіславщині у 1875 р. народився **Левицький** Омелян, український політичний і військовий діяч. До початку Першої світової війни, здобувши юридичну освіту, працював адвокатом у Турці, Долині. Входив до керівного органу УНДП Народного Комітету.

Від появи ідеї про творення Легіону УСС працював над організацією цього військового формування. О. Левицький особисто командував четою, а згодом сотнею січових стрільців. У вересні 1915 р. відзначився у боях над Стрипою і Серетом. У грудні 1916 р. призначений командантом Гуцульської сотні УСС, яка воювала поблизу Кирлібаби в Румунії. Тоді ж отримав звання поручника УСС. Загинув 23 березня 1917 р. під осколкового поранення [27, с. 812].

Левицький Орест Іванович народився у 1848 р. на Полтавщині. Закінчив історико-філологічний факультет Київського імператорського університету імені Святого Володимира, де студіював історію у знаного історика В. Антоновича [8, с. 90]. Від 1874 до 1921 р. працював відповідальним секретарем Тимчасової комісії з розбору давніх актів у Києві. У 1913 р. був першим секретарем Київського товариства охорони пам'яток старовини та мистецтва.

Під час Української революції очолював державні і громадські комісії з питань української правничої термінології, був членом Комітету для охорони пам'яток історії та мистецтва. У червні 1918 р. О. Левицький увійшов до політичної комісії при Народному міністерстві закордонних справ, де був залучений до розробки мирного договору між Українською державою і Радянською Росією [1, с. 82].

У січні 1919 р. була створена Велика Рада міністра освіти, до складу якою увійшли провідні українські науковці та громадські діячі, в тому числі: Д. Багалій, А. Кримський, Є. Тимченко, О. Левицький. Ця Рада зуміла в короткий термін напрацювати практичні рекомендації щодо формування підвалин національної освіти.

В листопаді 1918 р. О. Левицький разом із В. Вернадським, А. Кримським, Д. Багалієм став одним із засновників Української академії наук [18, с. 115]. Саме під головуванням академіка О. Левицького у будинку «Українського наукового товариства в Києві» відбулося перше організаційне засідання УАН. На цьому засіданні він був обраний головою Комісії по кафедрі українського звичаєвого права, яка увійшла до складу Відділу соціальних наук [1, с. 84].

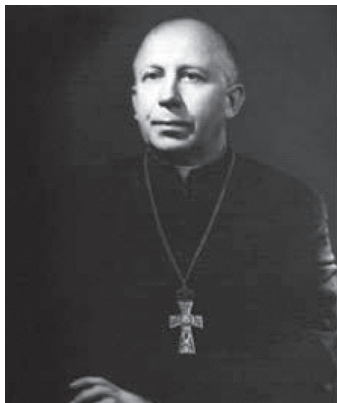
З цією науковою інституцією було пов'язане усе подальше життя О. Левицького. Починаючи з грудня 1919 р. він став виконувачем обов'язків Голови-Президента Української Академії Наук. Це сталося після того, як В. Вернадський, перебуваючи за межами України, надіслав до Києва офіційну заяву з проханням звільнити його з посади президента УАН. Отож, 19 грудня 1919 р. спільне засідання Української Академії Наук проголосувало за обрання «найстаршого літами академіка О.І. Левицького» заступником Голови-Президента УАН до часу виборів нового Голови-Президента [1, с. 86]. Пізніше О. Левицький

записав у своїй біографії, що виконував обов'язки керівника УАН упродовж двох років.

Отож, під час Першої світової війни й доби Української революції активно відстоювали українські державотворчі позиції, допомагали на різних рівнях та у різних регіонах утверджувати українську ідею щонайменше дванадцять військових, політичних і громадських діячів на прізвище Левицький. Серед них був голова уряду, міністри, посли в іноземних державах, офіцери українських військових формувань, академіки Української Академії Наук.

*Левицький
Володимир Лукич*

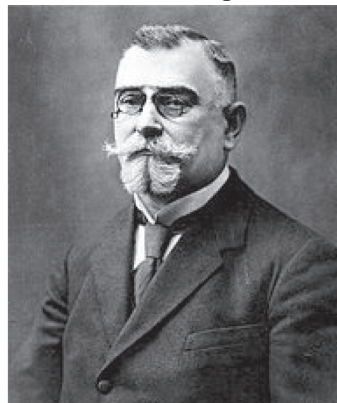
*Левицький
Володимир*

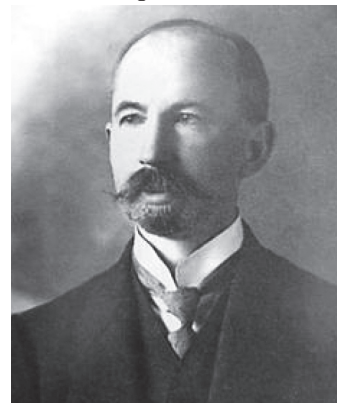
*Левицький
Дмитро Павлович*

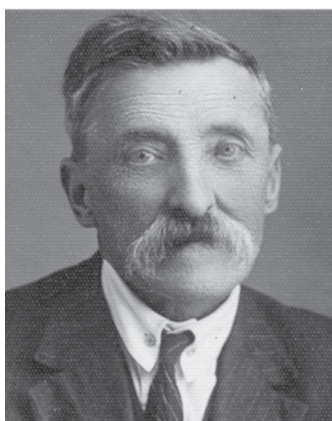
*Левицький
Євген Йосипович*

*Левицький
Кость Антонович*

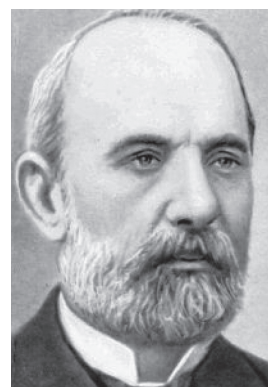
*Левицький
Лев*

*Левицький
Модест Пилипович*

*Левицький
Омелян*

*Левицький
Орест Іванович*

Список використаної літератури:

1. Академік УАН Орест Іванович Левицький (1848–1922 рр.): Життєпис, бібліографія його праць і праць про нього / Наук. ред. В. А. Смолій. – К. : Інститут історії НАН України, 1998. – 150 с.
2. Андрусак Т. Г. Левицький Кость Антонович / Т. Г. Андрусак // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К. : Наукова думка, 2009. – Т. 6 : Ла – Мі. – С. 87.
3. Байцар А. Видатні винниківчани: Левицький Володимир Лукич [Електронний ресурс] / Андрій Байцар. – Режим доступу: <http://plus.lviv.ua/publ/21-1-0-627>.
4. Борейко В.Є. Левицький Всеволод [Електронний ресурс] / В.Є. Борейко // Енциклопедія сучасної України : у 30 т. / ред. кол. І. М. Дзюба [та ін.]. – К., 2003–2014. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=47878.
5. В.Й.П. Над свіжою могилою / В.Й.П. // Діло. – 1938. – 8 жовтня.
6. Веденєєв Д. В. Левицький Євген Йосипович [Електронний ресурс] / Д. В. Веденєєв // Енциклопедія сучасної України : у 30 т. / ред. кол. І. М. Дзюба [та ін.]. – К., 2003–2014. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=47885.
7. Воронін О., Левицька Л. Незабутній о. д-р Володимир Левицький (1898–1969) / О. Воронін, Л. Левицька // Свобода. – 2009. – 30 жовтня.
8. Герасименко Н. О. Левицький Орест Іванович / Н. О. Герасименко // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К. : Наукова думка, 2009. – Т. 6 : Ла – Мі. – С. 90–91.
9. Герасимова Г.П. Левицький Модест Пилипович // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К. : Наукова думка, 2009. – Т. 6 : Ла – Мі. – С. 89–90.
10. Гуцал П. З. Левицький Дмитро Павлович / П.З. Гуцал // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К. : Наукова думка, 2009. – Т. 6 : Ла – Мі. – С. 86–87.
11. Гуцал П. З. Левицький Євген Йосипович / П. З. Гуцал // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К. : Наукова думка, 2009. – Т. 6 : Ла – Мі. – С. 87.
12. Гуцал П., Ханас В. Левицький Дмитро Павлович / П. Гуцал, В. Ханас // Тернопільський енциклопедичний словник : у 4 т. / редкол.: Г. Яворський та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний комбінат «Збруч», 2005. – Т. 2 : К–О. – С. 329.
13. Звіт Українського Центрального Галицько-Буковинського комітету допомоги жертвам війни при Українській Центральній Раді. – К. : [б.в.], 1918. – 24 с.
14. Левицький Володимир / Енциклопедія українознавства: Словникова частина : в 11 т. / гол. ред. В. Кубійович. – Львів : НТШ, 1994. – Т. 4.– С. 1266.
15. Левицький Дмитро / Енциклопедія українознавства: Словникова частина : в 11 т. / гол. ред. В. Кубійович. – Львів : НТШ, 1994. – Т. 4.– С. 1266.
16. Левицький Євген / Енциклопедія українознавства: Словникова частина : в 11 т. / гол. ред. В. Кубійович. – Львів : НТШ, 1994. – Т. 4.– С. 1267.
17. Левицький Модест [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gymnasium4.lutsk.ua/view/page?id=38>.
18. Левицький Орест Іванович // Українські історики ХХ століття: Біобібліографічний довідник. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2004. – Вип. 2, ч. 2. – С. 114–116.
19. Литвин М. Історія ЗУНР / М. Литвин, К. Науменко. – Львів : Ін-т українознавства НАНУ, видавнича фірма «Опір», 1995. – 368 с.
20. Литвин М. Прем'єр Кость Левицький / М. Литвин // Львівська Газета. – 2008. – 30 жовтня.
21. Мазурак Я. І. Левицький Дмитро Павлович [Електронний ресурс] / Я. І. Мазурак // Енциклопедія сучасної України : у 30 т. / ред. кол. І. М. Дзюба [та ін.]. – К., 2003–2014. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=47882.
22. Павлишин О. Організація цивільної влади ЗУНР у повітах Галичини (листопад – грудень 1918 року) [Електронний ресурс] / Олег Павлишин. – Режим доступу: http://library.ivfr.net/2007/06/18/page,11,organizacja_civilno_vladi_zunr_u_povtakh_galichini_listopad_gruden_1918_roku.html.
23. Пушкар Н. Письменик, лікар, педагог (Модест Левицький, 1866–1932) / Н. Пушкар // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Луцька міська громада: історія, традиції, люди : М-ли ХХVI Волинської обл. наук.-іст.-краєзн. конф., м. Луцьк, 9–10 листопада 2007 р. : Наук. збірник / упор. Г. Бондаренко, А. Бондарчук, А. Силук. – Луцьк : Волинське обл. т-во краєзнавців, 2007. – С. 208–211.
24. Сохоцький І. Будівничі новітньої української державності в Галичині / І. Сохоцький // Історичні постаті Галичини ХІХ–ХХ ст. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1961. – 246 с.
25. Ціборовський О.М. Левицький Модест Пилипович [Електронний ресурс] / О.М. Ціборовський // Енциклопедія сучасної України : у 30 т. / ред. кол. І. М. Дзюба [та ін.]. – К., 2003–2014. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=47908.
26. Чорновол І. 199 депутатів Галицького сейму / І. Чорновол. – Львів : Тріада плюс, 2010. – 228 с.
27. Шанковський Л. Українські збройні сили в перспективі нації / Лев Шанковський // Бучач і Бучачина. Історично-мемуарний збірник / ред. колегія М. Островерха та ін. – Нью-Йорк – Лондон – Париж – Сідней – Торонто : НТШ, Український архів, 1972. – Т. ХХVII. – 980 с.
28. Юкало В. Він лікував людей і мову (Про Модеста Левицького) [Електронний ресурс] / В. Юкало. – Режим доступу : http://intranet.tdmu.edu.ua/data/kafedra/theacher/sus_dusct/inf_jukalo_st.htm.
29. Яшук В. Навіть його могилу хотіли знищити [Електронний ресурс] / В. Яшук. – Режим доступу : // <http://h.ua/story/61521/>.